

1976-05-22

AUTHOR/KEY FIGURE

Josette Riggert

FACTS

Document type:
Clippings

Language:
Dansk

Archive:
HC arkiv Møn/HC Egne Tekster

TRANSCRIPTION

12 LAND OG FOLK Lørdag-søndag 22.-23. maj 1976

Hellere rød end død!

Af Josette Riggert

USA SKAL i år festlig holde 200-året for "uafhængighedserklæringen", som Thomas Jefferson forfattede, inspireret af tidens mest fremskredne tanker om frihed og demokrati, selvbestemmelse og uafhængighed. Den bedste måde at fejre erklæringen på, ville være at efterleve dens ord, men det drømmer man ikke om. Forholdene har i de forløbne 200 år udviklet sig sådan, at prisen for de fås uindskrænkede uafhængighed, af lov og ret og uafhængighedserklæringen er de manges afhængighed i udbytning og slaveri — det kan indianerne tale med om, og det er de også begyndt at gøre, højlydt endda. De fejrer året ved at stævne den amerikanske stat gennem den såkaldte: Indian Claims Commission, for at få deres jord tilbage. Over 150 sager fra forskellige Indianerstammer og grupper er indsendt. Det kunne man den 13/2 og 29/2 læse i et amerikansk dagblad, hvor der bl.a. også stod: "Indfødte folk kræver næsten halvdelen af Canadas jord". Disse "indfødte folk" er eskimoer og indianere som på linje med indianerne i USA kræver frastjålen jord og ejendom tilbage.

Den 4. verden

Den 3. verden så vi blive til efter den internationale konference i Bandung i 1955, hvor afro-asiatiske tidligere kolonifolk fandt sammen i forsøg på samlet at gøre krav på frihed og uafhængighed gældende over for de imperialistiske stormagter, især USA. Den 4. verden omfatter så at sige alle dem, der dengang blev glemt, nemlig Indfødte folk uden nationalitet, dvs uden en nationalitet, der svarede til deres racemæssige og kulturelle oprindelse. Indianerne blev regnet for amerikanere, eskimoer for canadiere eller danskere. Kun egentlige nationer eller stater kunne repræsenteres i Bandung — frihedsbevægelser og "indfødte" kunne evt. have fået observatørstatus.

Den 4. verdens råd, eller "Verdensrådet for indfødte folk" omfatter ca. 37 millioner i Amerika, Canada, Grønland, Latinamerika, Sverige, Norge, Finland m.fl. Dette råd blev dannet i 1974 efter et forberedende møde her i København i 1973. Rådets formål er at skabe samling blandt indfødte folk, udveksle erfaringer, arbejde for afskaffelse af mulighederne for fysisk og kulturel ødelæggelse og folkedrab, bekæmpe racisme, etablere og forstærke oprindelige rettigheder over jord og resourcer, baseret på princippet om lighed mellem indfødte folk og folk i nationer, som måtte opgive dem. Som præsident for rådet er valgt Georg Manuel, høvding for

en canadisk indianerstamme og formand for "National Indian Brotherhood" - det var iøvrigt fra denne organisation, ideen til 4. verdens rådet udgik.

USAs indianere

I "Historiebog for 2. real" kan man læse følgende om de historiske begivenheder: "Amerikanerne havde blikket vendt mod vest — mod de store sletter eller "prærier", der bredte sig vest for Alleghany-bjergene og de tretten stater. Der var enighed om, at disse områder skulle befolkes med nybyggere - dvs. hvide mænd, for indianerne var der i forvejen. Kongressen vedtog, at når et område havde fået en vis mængde indbyggere, skulle det anerkendes som et "territorium" Indianerne, som herved mistede deres jagtmarker, fik anvist plads i særlige reservater..."

Denne kortfattede fremstilling skal dække de voldsomme kampe mellem amerikanske

[illustration]

Massehængning af indianere i Minnesota 1869. Malet af John Stevens ca. 1868. (Fra Heino Døygards bog "Vestens erobring og Wounded Knee").

"nybyggere", dvs. soldater og bevæbnede erobrergupper, der førte til drab eller anden udryddelse af ca. 1,1 million indianere. Bøflerne, der var indianernes livsgrundlag, blev ligeledes udryddet med ca. 3 millioner stk. dræbt om året. Indianernes landområder blev reduceret til 1/7 - senere til 1/25. (Perioden 1820-90).

Heino Døygård har skrevet en bog i serien: historiske problemstillinger, som hedder: Vestens erobring og

Wounded Knee: herfra er historiebogs-citatet taget. Døygards bog er et forsøg på at skildre indianernes historie mere sandfærdigt, end det er tilfældet i de fleste historiebøger. Han har samlet materiale med beskrivelser og udtalelser om begivenhederne fra "begge parter", både indianere og hvide amerikanere, og det er blevet en god debat- og historiebog med mange billeder, især af indianere.

Wounded Knee

Døygård har også en beskrivelse af massakren ved Wounded Knee i 1890, som indianeren Black Elk har givet. Baggrunden for massakren skal bl.a. ses i den vækkelsesbevægelse, åndedansen, der omkring 1870-80 opstod og spredtes til de fleste indianerstammer i USA. Dens profet Wowoka havde indstiftet ritualen som et åndeligt ritual for fællesskab, sammenhold, kærlighed og fred - og venten. Venten på, at "tingene" skulle vende sig, og Indianerne igen få bøffeljord og jagtmarker.

Omkring midten af 1890 forkyndte Wowoka, at nu var "tiden inde", nu ville der snart ske "noget". Det resulterede i en åndelig mobilisering hos indianerne, en øget åndedans aktivitet, som skræmte de hvide så meget, at de forbød åndedansen. Men dette toges af Indianerne som et tegn på profetiens rigtighed, og tilhængerskaren øgedes.

Sitting Bull (Siddende Tyr), som var høvding for en mægtig Sioux-stamme, blev myrdet af politi. Stammens medlemmer flygtede til en anden høvding, Big Foot (Store Fod), for at have fælles beskyttelse, hvis der skulle ske mere. Der blev da udstedt arrestordre imod Big Foot, så han satte sig sammen med 230 kvinder og børn og 120 mænd i bevægelse mod en høvding Red Cloud (Røde Skys) lejr. Det var på vej

[Illustration]

En af de store folkegrupper i USA, der ikke har grund til at føle begejstring over resultaterne af 200 års selvstændighed, er indianerne, Amerikas oprindelige beboere. Med udgangspunkt i nye bøger drager Josette Riggert sider af deres historie og tilværelse frem.

derhen, de blev nået af 500 regeringssoldater ved Wounded Knee. Indianerne blev afvæbnet, og det så i første omgang ud til, at sammenstødet ville ende fredeligt. Men så blev der affyret et skud "et eller andet sted fra", hvorfor soldaterne "føjte sig nødsaget til" at skyde 300 mænd og kvinder og børn ned. Det var Indianeren Yellow Bird, der uforvarende var kommet til at trykke på aftrækkeren, da han brødes med en soldat, der ville tage hans gevær. Big Foot blev skudt først, derefter alle de andre - også granater blev taget i brug. For denne "dåd" modtog 18 af kavaleriets soldater en kongresmedalje. Præsident Harrison udtalte dengang: " ... Det er general Miles, der skal have æren for at have givet nybyggerne grundig beskyttelse og for at have bragt de fjendtlige til underkastelse med mindst mulig tab af liv ... Det er også tilfredsstillende at føle, at dette arbejde er foregået gennem retfærdighed mod indianerne, og at de nu kan sikre sig den faste bosættelses gode indflydelse, flidens frugter og borgerskabets sikkerhed, hvis de vil..."

Massakren ved Wounded Knee blev for indianerne et symbol på den hvide mands brutalitet og ondskab. I 1973 valgte nogle hundrede bevæbnede indianere, aktive i bevægelsen "American Indian Movement", AIM, at indtage og besætte den lille landsby, der lå ved Wounded Knee. Denne aktion, der varede 70 dage, gjorde ikke bare indbyggerne i USA, men hele verden opmærksom på deres bevægelse og legitime fordring på "hele South Dakota vest for Missouri". Det var nemlig blevet lovet dem, men løftet ikke holdt. Løftet blev heller ikke indfriet efter aktionen ved Wounded Knee, der kostede 2 dræbte og en del gasskadede, men indianerne regner

det alligevel for en succes; de har vundet i samling og politisk bevidsthed.

"Det indianske menneske"

Wounded Knee 1973 gav også genlyd i Danmark. Solvognen opførte et stykke over begivenhederne og en mængde sympati og solidaritet kom til udtryk gennem artikler og læserbreve. Vagn Lundbye har også samlet beretninger om såvel 1890-massakren som 1973-aktionen. De er med i en samling: Alt er liv, hvor han gennem forskellige fortællinger, essays, digte, beretninger og illustrationer vil vise, "det indianske menneske". Han skriver meget begejstret og inspireret i forordet om indianernes forhold til "berøring", nære forhold til naturen, mangel på sans for tid, "permanente ønske om tæthed", "total oplevelse af livet", "universel harmoni", rus, evige søgen sig selv m.m. ... så vi heri næsten genkender de "nye" værdier og normer, som prægede/præger "blomsterbørnene" og "ungdomsoprøret", som han vel også må anses som del af. På en måde kan man også anse blomsterbørn, christianitter m. fl. For en slags "indfødte folk", der er i alt fald mange fællestræk, og mange af indianernes påklædningsselementer, hovedbånd, fjer, amuletter og jakker, er blevet overtaget af de hjemlige "indfødte".

Man har inden for antropologi og kultursociologi det begreb, der hedder: to go native, at blive som en indfødt. Det hænder for visse forskere, der identificerer sig fuldkomment med de mennesker, hvis liv de studerer, de ønsker at blive som dem ved at optage deres kultur. Mange af dem bliver derved lovlig énøjede, de har svært ved at se andet end det gode og vidunderlige. Det er sket for Lundbye, tror jeg. Bogen koncentrerer sig om at vise det, der på forskellig vis bekræfter Lundbyes betagelse og inspiration, som jeg i øvrigt kan dele, men undlader det, som vi dog må kalde de undertrykkende sider ved det indianske samfund, ved det indianske menneskes livsvilkår. Jeg tænker først og fremmest på den enkeltes evige angst og frygt for trolddom og hekseri. Det førte i de allerfleste tilfælde til psykiske lidelser; det gav en egen underkuet dimension til det, der tager sig ud som "ydmyghed", "sagtmodighed", "selvudslettelse" m.m. Læser man for eksempel høvdingen Don Talayesvas (Hopi indianer) selvbiografi: Sun Chief, får man et forfærdeligt indtryk af, hvordan indvielsesritualernes vold efterlader dybe spor (Lundbye har intet med om disse ritualer!) af frygt, mistillid og underkastelsestrang. De overnaturlige onde væsner, børn blev truet med, Soyoko og Natashka, som i tilfælde af "uartighed" ville komme og spise dem, er uhyggelige at læse om, selv for en voksen! Børnene blev opdraget i en atmosfære af frygt og hjælpeløshed over for disse angreb, og de lærte derved at vogte sig for at vise nogen som helst form for særlige

(individuelle) evner eller initiativ, der kunne påkalde de onde.

Der kan umuligt være nogen frigørelse at hente for indianerne ved at vende tilbage til alt det oprindelige! En forarbejdning i lyset af teorierne om menneskers emancipation, økonomisk, politisk og psykologisk må indgå i frigørelsesbevægelsen. Der er ingen frigørelse at hente, hvis tro eller overtro på kræfter, der underkuer én, er til stede.

Med hensyn til Lundbyes bog - det er nok meget svært for læsere, der ikke i forvejen kender noget til indianske stammers kultur og sprog, at få udbytte af fortællingerne, ritualerne og myterne. Men enkelte digte er helt klare og taler ligefremt, som dette:

*Hvad er livet

Det er glimt

Af en ildflue i natten

det er åndedraget

af en bison ved vintertide

det er en lille skygge

som løber gennem græsset

og bliver væk i solnedgangen

(Crowfoot 1870)*

I det lille hefte: "Et indianersamfund i USA", fortæller Vagn Lundbye ellers netop om Hopi-stammen, og fremhæver de kachina-fester, som virker så undertrykkende på indianeren, som noget fantasifuldt og værdifuldt. Iflg. Hopien Sun-chiefs beretning vendes indianerne i disse kachina-fester til hykleri, fordi de ved indvielsesfesterne ser, at det, de troede var guddommeligt og "overjordisk", blot er deres far og onkler. Siger de noget, bliver de "tohjertede" og "kahopi", hvilket vil sige under bestandig beskyldning for at være heks og forræder af klanen.

I samme hefte beskriver Lundbye ellers dagliglivets gøremål og ritualer hos Hopierne, der er pueblo-indianere, d.v.s. fastboende i landsbyer mellem Arizonas bjerge. Det er sympatisk og rigtigt at ville vise os dele af indianernes liv, men skal det skabe en forståelse for indianernes livsvilkår og person kan man ikke nøjes med at skildre samfundets idealistiske sider, man må gå dybere, man må se ritualer og myter i sammenhæng med produktionsvilkårene og det omliggende amerikanske samfund, der gennem undervisning bl.a. gør en hel del indianere til konfliktfyldte grænsemennesker mellem to kulturer.

Lundbyes bøger kan ses som en introduktion til en anden (4') verden.

Læsere, der ønsker større erkendelse af de indianske samfunds sammenhænge

Læs videre næste side.

[s. 2]

Hellere rød end død

Fortsat fra foregående side.

må ty til den etnologiske og socialantropologiske litteratur.

En af Lundbyes kilder siger et sted: "Det var hvide, der skabte kapitalismen. Det var hvide, som skabte kommunismen. Det var hvide, der skabte missionsskoleme..." – men ingen har dog skabt kommunismen, det klasseløse fællesskab endnu! Mange folk er på vej, men forhåbentlig kan Lundbye se, at kommunisme

ikke kan være indiansk alene, men må omfatte verden. Når indianerne med tanke på deres race og kultur hævder: hellere rød end død, så bør det også tilføjes den mening, som kommunister giver det. Lad os også give de hvide amerikanere en chance!

Litteratur:

Heino Døygård: "Vestens erobring og Wounded Knee." Gyldendal. Kr. 49.00

Vagn Lundbye: "Alt er liv" I-II. Borgen. Kr. 69.00

Vagn Lundbye: "Et Indianersamfund i USA". Gyldendal. 48 sider rigt ill. Pris 36,50 kr.

"Sun Chief". Udgivet af Simmons, Yale U.P. 1942

International Herald Tribune, 13. og 29. 2. 1976.

**KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE**

NY CARLSBERGFONDET

Hellere rød end død!

Af Josette Riggert

USA SKAL i år fejrligholds 200-året for »uafhængigheds-erklæringen«, som Thomas Jefferson forfattede, inspireret af tidens mest frem-skredne tanker om frihed og demokrati, selvbestemmelse og uafhængighed. Den bedste måde at fejre erklæringen på, ville være at efterleve dens ord, men det drømmer man ikke om. Forholdene har i de forløbne 200 år udviklet sig så-dan, at prisen for de få uind-skrænkede uafhængighed, af lov og ret og uafhængigheds-erklæringen er de manges af-hængighed i udbygning og ala-vert – det kan indianerne tale med om, og det er de også be-gyndt at gøre, højlydt endda. De fejrer året ved at stævne den amerikanske stat gennem den såkaldte Indian Claims commission, for at få deres jord tilbage. Over 150 sager fra forskellige indianerstammer og grupper er indsendt. Det kunne man den 13/2 og 29/2 læse i et amerikansk dagblad, hvor der bl.a. også stod: »Indfødte folk kræver næsten halvdelen af Canadas jorde. Disse »indfødte folk er eksi-moer og indianere som på linje med indianerne i USA kræver frastjålet jord og ejendoms-tilbage.

Den 4. verden

Den 3. verden så vi blive til efter den internationale konfe-rens i Bandung i 1955, hvor afr. asiatiske tidligere koloni-folk fandt sammen i forsøg på samlet at gøre krav på frihed og uafhængighed gældende over for de imperialistiske stormagter, især USA. Den 4. verden omfatter så at sige alle dem, der dengang blev glemt, nemlig indfødte folk uden na-tionalitet, dvs uden en nationa-litet, der svarede til deres racemæssige og kulturelle op-rindelse. Indianerne blev regnet for amerikanere, eks-moer for canadere eller dan-skere. Kun egentlige nationer eller stater kunne repræsen-teres i Bandung – frihedsbe-vægelser og »indfødte« kunne evt. have fået observate-rstatus.

Den 4. verdens råd, eller »Verdensrådet for indfødte folk« omfatter ca. 37 millioner i Amerika, Canada, Grønland, Latinamerika, Sverige, Norge, Finland m.fl. Dette råd blev dannet i 1974 efter et forberedende møde her i København i 1973. Rådets formål er at skabe samling blandt indfødte folk, udveksle erfaringer, arbejde for afskaffelse af mulig-hedernes for fysisk og kulturel udslæggelse og folkedrab, be-kæmpe racisme, etablere og forstærke oprindelige rettig-heder over jord og resourcer, baseret på princippet om lighed mellem indfødte folk og folk i nationen, som måtte op-give dem. Som president blev rådet er valgt Georg Mannel, høveding for en canadisk indi-anerstamme og formand for »National Indian Brother-hood« – det var levrigt fra denne organisation, ideen til 4. verdens rådet udgik.

USAs indianere

I »Historiebog for 2. real kan man læse følgende om de historiske begivenheder: »Amerikanerne havde tilkøbt vendt mod vest – mod de store sletter eller »prærier«, der brede sig vest for Alleghany-bjergene og de tretten stater. Det var enighed om, at disse områder skulle befolkes med nybyggere – dvs. hvide mænd, for indianerne var der i forve-jen. Kongressen vedtog, at når et område havde fået en vis mængde nybyggere, skulle det anerkendes som et »territori-um« indianerne, som herved mistede deres jagt-marker, tikavstet plads i særlige reservater...«

Denne kortfattede fremstil-ling skal dække de vidomsomme kampe mellem amerikanske

Massedøgning af indianere i Minnesota 1868. Malet af John Stevens ca. 1868. (Fra Heino Doy-gaards bog »Vestens erobring og Wounded Knee«).

nybyggere, dvs. soldater og bevåbnede erobrergupper, der førte til drab eller anden udryddelse af ca. 1,1 million indianere. Bøtterne, der var indianernes livgrundlag, blev ligeledes udryddet med ca. 3 millioner stk. drabsvæb- om året. Indianernes landsom-råde blev reduceret til 1/7 – senere til 1/25. (Perioden 1820-90).

Heino Døygård har skrevet en bog i serien: historiske problemstillinger, som hed- der: Vestens erobring og Wounded Knee: herfra er hi- storiebog-citatet taget. Døyg- gaards bog er et forsøg på at skildre indianernes historie mere sandfærdigt, end det er tilfældet i de fleste historis- bøger. Han har samlet materiale med beskrivelser og udtalelser om begivenhederne fra »begge parter«, både in- dianere og hvide amerikanere, og det er blevet en god debat- og historiebog med mange bil- der, især af indianere.

Wounded Knee

Døygård har også en be- skrivelse af massakren ved Wounded Knee i 1890, som in- dianeren Black Elk har givet. Baggrunden for massakren skal bl.a. ses i den vækkelses- bevægelse, »åndensansen«, der omkring 1870-80 opstod og spredtes til de fleste indianer- stammer i USA. Dens profet Wovoka havde indtuffet ritu- alet som et åndeligt ritual for fællesskab – sammenhold. Venten på, at »tingene« skulle vende sig, og indianerne igen få bæffelhjorte og jagtmarker. Omkring midten af 1890 for- kyndte Wovoka, at nu var »tiden inde«, nu ville der snart ske »noget«. Det resulterede i en åndelig mobilisering hos in- dianerne, en øget åndens an- aktivitet, som skremte de hvide så meget, at de forbered- åndensansen. Men dette tegn af indianerne som et tegn på profetens rigtighed, og tilhæ- gerskabet øgedes.

Sitting Bull (Siddende Tyr), som var høveding for en mægtig Sioux-stamme, blev myrdet af politi. Stammens medlemmer flygtede til en anden høveding, Big Foot (Store Fod), for at have fælles beskyttelse, hvis der skulle ske mere. Der blev da udstedt arrestordre imod Big Foot, så han satte sig sam- men med 230 kvinder og børn og 120 mænd i bevægelse mod en høveding Red Cloud (Røde Sky) lejre. Det var på vej

En af de store folkegrupper i USA, der ikke har grund til at føle begejstring over resultaterne af 200 års selv- stændighed, er indianerne, Amerikas oprindelige be- boere. Med udgangspunkt i nye bøger drager Josette Riggert sider af deres hi- storie og tilværelse frem.

derhen, de blev nået af 500 re- geringsoldater ved Wounded Knee. Indianerne blev af- væbnet, og det så i første om- gang ud til, at sammanstødet ville ende fredeligt. Men så blev der aftryk et skud set øl- ler andet sted fra, hvorfor soldaterne »faldt sig nadsaget« til at skyde 300 mænd og kvin- der og børn ned. Det var indi- aneren Yellow Bird, der ufor- varende var kommet til at trykke på uatrækkeren, da han brødes med en soldat, der ville tage hans gevær. Big Foot blev skudt først, derefter alle de andre – også granater blev taget i brug. For denne »dåde« modtog 18 af kavalariets sol- dater en kongesmedalje. President Harrison udtalte dengang: »... Det er general Miles, der skal have æren for at have givet nybyggerne grundig beskyttelse og for at have bragt de fjendtlige til un- derkastelse med mindst mulig tab af liv... Det er også til- fredestillende at føle, at dette arbejde er foregået gennem retfærdighed mod indianerne, og at de nu kan sikre sig den faste bosættelses gode indfly- delse, flodens frugter og borgerskabets sikkerhed, hvis de vil...«

Massakren ved Wounded Knee blev for indianerne et symbol på den hvide mands brutalitet og ondskab. I 1973 valgte nogle hundrede bevåbnede indiane- re, aktive i bevægelsen »Ame- rican Indian Movement«, AIM, at indtage og besætte den lille landsby, der lå ved Woun- ded Knee. Denne aktion, der varede 70 dage, gjorde ikke

bare indbyggerne i USA, men hele verden opmærksom på de- res bevægelse og legitime for- dring på hele South Dakota vest for Missouri. Det var nemlig blevet lovet dem, men løftet ikke holdt. Løftet blev heller ikke indfriet efter aktio- nen ved Wounded Knee, der kostede 2 dræbte og en del gas- sladede, men indianerne reg- ner det alligevel for en succes; de har vundet i samling og po- litisk bevidsthed.

»Det indianske menneske«

Wounded Knee 1973 gav også genlyd i Danmark. Solvognen opførte et stykke over begiven- hederne og en mængde sympati og solidaritet kom til udtryk gennem artikler og læsebrø- ve. Vagn Lundbye har også samlet beretninger om såvel 1890-massakren som 1973-ak- tionen. De er med i en samling: Alt er liv, hvor han gennem forskellige fortællinger, es- says, digte, beretninger og il- lustrationer vil vise, »det indianske menneske«. Han skriver meget begejstret og in- spireret i forordet om indiane- rernes forhold til »berøring«, mere forhold til naturen, manglet på sans for tid, »per- manente ønske om tæthed«, »total oplevelse af livet«, »universel harmoni«, rus, evige søgen sig selv m.m. ... så vi heri næsten genkender de »nye« værdier og normer, som prægede/præger »biomater- bernenes« og »ungdomsopre- ret«, som han vel også må anse som del af. På en måde kan man også anse biometer- bern, kristianitler m. fl. for en slags »indfødte folk«, der er i alt fald mange fellestræk, og mange af indianernes påklæ- dningselementer, hovedbånd, fjer, amuletter og jakker, er blevet overtaget af de hjem- lige »indfødte«.

Man har inden for antro- pologi og kultursociolo- gi det begreb, der hedder: to go native, at blive som en indfæddet. Det hænder for visse forskere, der identificerer sig fuldkomment med de meene- sker, hvis liv de studerer, de ønsker at blive som dem ved at optage deres kultur. Mange af dem bliver derved lovlig en- øjede, de har svært ved at se andet end det gode og vid- underlige. Det er sket for Lundbye, tror jeg. Bogen koncentrerer sig om at vise det, der på forskellig vis be- kræfter Lundbyes betagelse og inspiration, som jeg i øvrigt

kan dele, men undlader det, som vi dog må kalde de under- trykkende sider ved det in- dianske samfund, ved det indianske menneskes livsvil- kår. Jeg tænker først og frem- mest på den enkeltes evige angst og frygt for troddom og helseri. Det førte i de allerfær- ste tilfælde til psykiske li- delser; det gav en egen under- kuert dimension til det, der tæ- ger sig ud som »yndyngede«, »sagtmodighed«, »selvudle- telse« m.m. Læser man for eksempel høvedingen Don Talayevras (Hopi indianer) selvbiografi: Sun Chief, får man et forførdeligt indtryk af, hvordan individeritualitetens vold efterlader dybe spor (Lundbye har intet med om disse ritualer!) af frygt, mis- tillid og underkastelsesstrang. De overnaturlige onde væsner, børn blev truet med, Soyoko og Natashka, som i tilfælde af uærlighed ville komme og spise dem, er ubyggele at lase om, selv for en voksen! Børnene blev opdragt i en atmosfære af frygt og hjælp- løshed over for disse angreb, og de lærte derved at vogte sig for at vise nogen som helst form for særlige (individuele) evner eller initiativ, der kunne påkalde de onde.

Der kan umuligt være nogen frigørelse at hente for indi- anerne ved at vende tilbage til alt det oprindelige! En forar- bejdning i lyset af teorierne om menneskers emancipation, økonomisk, politisk og psymo- logisk må indgå i frigørelses- bevægelsen. Der er ingen fri- gørelse at hente, hvis tro eller overtro på kræfter, der under- kuert én, er intet at sige.

Med hensyn til Lundbyes bog – det er nok meget svært for læsere, der ikke i forvejen ken- der noget til indianske stam- mers kultur og sprog, at få ud- bytte af fortællingerne, situa- lerne og myterne. Men enkelte digte er helt klare og taler lige- fremt, somgætt:

Hvad er livet
Det er glimt i
of en lidelse i neten
of en ånded-åget
of en blis ved vintertide
det er lille »skage«
som løber gennem grasset
og bliver væk i solnedgangen
(Crowfoot 1970)

I det lille hefte: »Et indianer- samfund i USA«, fortæller Vagn Lundbye ellers noget om Hopi-stammen, og fremhæver de kachina-fester, som virker så undertrykkende på indiane- ren, som noget fantastisk og værdifuldt. Iflg. Hopien Sun- chiefs beretning vendes india- nerne i disse kachina-fester til hykleri, fordi de ved individeles- fester ser, at det, de troede var guddommeligt og »overvej- diale«, blot er deres far og onkler. Siger de noget, bliver de støttet og skriket, hvil- ket vil sige under bestående be- skydding for at være nødt og forrådet af klanen.

I samme hefte beskriver Lundbye ellers dagligtlevets gøremål og ritualer hos Hopierne, der er pueblo-india- nere, d.v.s. fastboende i lands- byer mellem Arizonas bjerge. Det er sympatisk og rigtigt at ville vise os dele af indianernes liv, men skal det skabe en for- ståelse for indianernes livsvil- kår og person kan man ikke næ- jse med at skildre samfundet idealistiske sider, man må gå dybere, man må se ritualer og myter i sammenhæng med pro- duktionsvilkårene og det om- givende amerikanske sam- fund, der gennem underkastning bl.a. gør en hel del indianere til konfliktskyede grænsemene- sker mellem to kulturer.

Lundbye bøger kan ses som en introduktion til en anden (4') verden. Læsere, der ønsker større erkendelse af de indis- nake samfunds sammenhænge

Læs videre næste side.

Hellere rød end død

Fortsat fra foregående side.

må ty til den etnologiske og socialantropologiske litteratur.

En af Lundbyes kilder siger et sted: »Det var hvide, der skabte kapitalismen. Det var hvide, som skabte kommunismen. Det var hvide, der skabte missionsskolerne . . .« — men ingen har dog skabt kommunismen, det klasseløse fællesskab endnu! Mange folk er på vej, men forhåbentlig kan Lundbye se, at kommunisme ikke kan være indiansk alene, men må omfatte verden. Når indianerne med tanke på deres race og kultur hævder: hellere

rød end død, så bør det også tilføjes den mening, som kommunister giver det. Lad os også give de hvide amerikanere en chance!

Litteratur:

Heino Døygard: »Vestens erobring og Wounded Knee.« Gyldendal. Kr. 49.00

Vagn Lundbye: »Alt er liv« I-II. Borgen. Kr. 69.00

Vagn Lundbye: »Et Indianersamfund i USA«. Gyldendal. 48 sider rigt ill. Pris 36,50 kr.

»Sun Chief«. Udgivet af Simmons, Yale U.P. 1942
International Herald Tribune, 13. og 29. 2. 1976.